

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

วัฒนชาติ มานะมูติ¹, รดารัตน์ ยูมิมัย²,
ยุทธพล สะและหมัด³, สิรินคร สินจินดาวงศ์⁴

(วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 18 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 24 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรม (2) เพื่อศึกษาผลจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้นโยบาย สพฐ. โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย คือ วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้นโยบาย สพฐ. โดยใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย จำนวน 285 คน และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน วิธีการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลจัดทำแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามได้ผ่านการประเมิน ค่าความเที่ยงตรง (IOC) ได้ค่า 1.00 และหาค่าแอลฟา ความเชื่อมั่น ของ Cronbach โดยทดลองกับกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ค่า 0.963 ตลอดจนแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ค่าความเที่ยงตรง (IOC) ได้ค่า 1.00

ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรมตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.38 โดย 5 อันดับแรกที่มีการปฏิบัติ คือ (1.1) บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีความเชื่อ ยอมรับอัตลักษณ์ ด้านคุณธรรมของสถานศึกษา (1.2) นำวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายโรงเรียนคุณธรรมไปสู่การปฏิบัติจริง (1.3) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ นักเรียน ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม (1.4) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม (1.5) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ทั้ง 5 ระดับอยู่ในระดับมาก (2) ผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม แบ่งออกเป็น 5 ด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความกตัญญู ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ และด้านความพอเพียง ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนคุณธรรม

ประเภทของบทความ: บทความวิจัย

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม (ผู้รับผิดชอบบทความ)
e-mail: c00722631@gmail.com

²นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

³นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

⁴อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

The Participatory Management for Driving Moral Schools

Watthanachart Manamuti¹, Radarat Yoomimai²,

Yuttapol Salaemad³, Sirinthorn Sinjindawong⁴

(Received: January 15, 2022; Revised: July 18, 2022; Accepted: November 24, 2022)

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the opinions of the participatory management of moral schools; (2) to study the results of driving moral schools under the OBEC policy with research methodology, which is a mixed research method (Mixed Methods Research) sample group There were 285 people involved in driving moral schools under the OBEC policy by using a simple random sampling method, consisting of 285 people and 5 experts or experts. The research team studied the relevant documents and research to use the data to prepare the questionnaire. The questionnaire was evaluated. The accuracy factor (IOC) was 1.00 and the alpha value was determined. Cronbach's confidence, 0.963 in the relevant group, as well as a semi-structured interview. Accuracy value (IOC) is 1.00.

The results showed that 1) the participatory management of moral schools according to the opinions of teachers and administrators who were involved in the overall picture was at the highest level with an average of 4.38, of which the top 5 practices were (1) All personnel in educational institutions have faith. accept identity Moral aspects of educational institutions (2) implementing the vision or goals of the moral school into practice 3. Educational institutions allow students and teachers to participate in activities that drive the moral school 4. Participate in setting the vision or goals in driving moral schools 5. The participants participated in determining the morality of the school's identity at all 5 levels at a high level. moral ideology Integrity Responsibility and in terms of sufficiency as a whole, it was at the highest level. In addition, experts and experts agree with the research findings that participatory management affects the driving of good moral schools, efficiency and efficiency.

Keywords: participatory administration, school administrators, moral schools

Type of Article: Research Article

¹Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University (corresponding author)
e-mail: c00722631@gmail.com

²Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University

³Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University

⁴Lecturer, Program in Educational Administration, Sripatum University

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยตลอด 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) พบว่า ประเทศไทยพยายามที่จะยกระดับประเทศไปสู่ความเจริญอย่างรอบด้านภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบันทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันปัญหา ด้านคุณธรรมก็ก่อตัวขยายเป็นวงกว้างกัดกร่อนความเจริญของประเทศไทยและฝังรากลึกอยู่กับสังคมไทยรอแสดงผล ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านอาชญากรรมปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาการเสพติดและการค้ายาเสพติด ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม จริยธรรมทั้งในระดับนักการเมือง ข้าราชการ หรือคนในแวดวงต่าง ๆ เมื่อไทยพยายามที่จะหลุดจากกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาจึงรับเอาความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อของการรับเอาอิทธิพลของวัฒนธรรมค่านิยมที่ผิดแปลกต่างกับขนบธรรมเนียมไทยที่เน้นในเรื่องของมารยาทการอยู่ในศีลในธรรมตามบรรพบุรุษศาสนา การครอบงำดังกล่าวนับวันจะยิ่งทวีความเจริญมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ค่านิยมจากต่างชาติ เข้าครอบงำ เกิดความลุ่มหลงในวัฒนธรรมและค่านิยมของต่างประเทศ ไม่สนใจถึงความถูกต้อง นำมาสู่ปัญหา การชังชาติ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของครอบครัวและศาสนา ขาดคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนแล้วเป็นจุดเริ่มต้นของความวิบัติที่เกิดขึ้นในสังคม

ในปี พ.ศ. 2563-2564 ไทยเผชิญปัญหาการระบาดของโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไทยมีผู้ป่วยสะสม จำนวน 426,475 ราย เสียชีวิต 3,480 ราย (Center for Covid-19 Situation Administration, 2019) ในขณะที่ภาครัฐจำเป็นต้องออกมาตรการล็อกดาวน์ จังหวัดที่มีผู้ติดเชื้อสูง อันเป็นผลมาจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควรและเพียงพอที่จะยับยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ จะเห็นได้จากการไม่สวมหน้ากากอนามัย การรวมตัวของกลุ่มคน การจัดมีอบชุมนุม ตลอดจนการแสวงหาผลประโยชน์จากวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ มันไม่ใช่เป็นภาพสะท้อนความล้มเหลวของภาครัฐ แต่เป็นภาพสะท้อนของคนไทยทั้งประเทศ ที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ความมีวินัย สะท้อนความเห็นแก่ตัวของกลุ่มคน ในขณะที่เกิดความวุ่นวาย กระแสการสร้างข่าวปลอมกับมียอดพุ่งสูงขึ้นเพื่อโจมตีกันไปมาผ่านสื่อโซเชียล โดยกระทรวงดิจิทัลฯ โดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม รายงานสถิติพบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้โพสต์ข่าวปลอม 587,039 คน และจำนวนผู้แชร์ข่าวปลอม 20,294,635 คน ส่วนกลุ่มที่มีพฤติกรรมดังกล่าวมากกว่า 90% อยู่ในช่วงอายุ 18-34 ปี ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ สะท้อนความเสื่อมทรามทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น การขาดความกตัญญูกตเวทีกตเวที ความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์สุจริต และอุดมการณ์คุณธรรม

ภาระหนักจึงตกที่ภาคการศึกษาในการที่จะปลูกฝังอนาคตของชาติเพียงเพราะหวังว่า เด็กในวันนี้จะเป็นกำลังหลักสร้างชาติไทยให้เป็นประเทศแห่งอารยะ ด้วยศีลธรรมอันดีงามภายใต้บรรพบุรุษศาสนา โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. จึงเป็นนโยบายหลักที่มอบหมายภารกิจให้สถานศึกษานำสู่โรงเรียนและขยายสู่ชุมชน โดยดำเนินการขับเคลื่อนโดยการจัดการกิจกรรมที่หลากหลาย และแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องยึดเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณธรรม จริยธรรม ต่อยอดให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนชุมชนรอบโรงเรียน ให้มีจิตสำนึกที่ดี ปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรม

จริยธรรมที่ดั่งงาม สอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ (1) ความพอเพียง (2) ความกตัญญู (3) ความซื่อสัตย์สุจริต (4) ความรับผิดชอบ และ (5) อุดมการณ์คุณธรรม

จากสภาพของปัญหา ผลกระทบ และความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น สะท้อนถึงปัญหาเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบเชิงการบริหารที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยตระหนักถึงสภาพปัญหาและผลกระทบจากอดีต ปัจจุบัน และผลพวงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงจัดทำวิจัย การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม เพื่อศึกษาความคิดเห็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรม เพื่อศึกษาผลจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. และนำผลที่ได้เป็นแบบในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรม
2. เพื่อศึกษาผลจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ.

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนางานที่ปฏิบัติ ให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการ ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจตลอดจน การประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร (Wongsuwan & Siriwan, 2017)

การแบบมีส่วนร่วม เป็นการจูงใจให้บุคคลผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กรควรประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ (Khunbut, 2019; Wongsuwan & Siriwan, 2017)

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสมาชิกขององค์กรย่อมมีความผูกพันกับองค์กร ที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ และความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารขององค์กร แม้เพียงได้รับฟัง ความคิดเห็นก็ทำให้มีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรแล้ว

2. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกแสดง ความคิดเห็น และ ช่วยให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ทำให้สมาชิกทั้งองค์กร มีเป้าหมายเดียวกันพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะมีทั้งการยอมรับ การสนับสนุนจะมีผล ต่อการปฏิบัติอย่างเต็มที่

3. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ การที่บุคคลได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับในเป้าหมายเดียวกันจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อการปฏิบัติงานขององค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลผู้บริหารในองค์กรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อันเป็นการ

สร้างแรงจูงใจความรับผิดชอบในหน้าที่ของสมาชิกที่ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ร่วมวางแผนโครงการ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลองค์กรภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุ เป้าหมายสูงสุดขององค์กร

นโยบายโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ได้กล่าวถึง ศาสตร์พระราชาซึ่งเป็นศาสตร์ที่ครอบคลุม เรื่องเอกลักษณ์ของชนชาติไทย เช่น การอ่อนน้อมถ่อมตน การเป็นสุภาพชนความขยันหมั่นเพียร การซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณงามความดีของคนไทยที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ศาสตร์พระราชาให้ข้อคิดการประพฤติปฏิบัติตนไว้ว่า อย่าคบคนด้วยฐานะ คบคนด้วยคุณธรรมมีมิตรภาพด้วยความรักความผูกพัน และขอให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาผู้มีพระคุณ ประเทศชาติและพระมหากษัตริย์ ถ้าทุกคนปฏิบัติตนตามศาสตร์ของพระราชาแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศก็จะมีแต่คนดีและทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า รวมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมเกิดความสมดุล และยั่งยืน แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานไว้กว่า 40 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ประชาชนชาวไทยนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข จึงนับได้ว่า “ศาสตร์พระราชา” เป็นเสมือนองค์ความรู้ที่อยู่คู่แผ่นดินไทย ซึ่งล้วนมุ่งให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตนเป็น “คนดี” ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคีซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มีพระราชกระแสรับสั่งต่อประชาชนชาวไทยให้ “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” พร้อมทั้งพระราชทานหลัก 3 ประการที่เกี่ยวกับครูและนักเรียนไว้ว่า

“ให้ครูรักเด็ก เด็กรักครู”

“ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเองและให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า”

“ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกันเพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี”

จากพระราชกระแสรับสั่งข้างต้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาท ด้านการศึกษาเพื่อสานต่อพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่นักเรียน 4 ด้าน ดังนี้ (Khwankawin & Vehachart, 2021)

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม
3. มีงานทำ-มีอาชีพ
4. เป็นพลเมืองดี

เพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชา และสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้นเพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ (1) พอเพียง (2) กตัญญู (3) ซื่อสัตย์สุจริต (4) ความรับผิดชอบ และ (5) อุทิศตนรับคุณธรรม โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ให้แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการคุณธรรม สพฐ. อย่างน้อยร้อยละ 35 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 โรงเรียนทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการคุณธรรม สพฐ. และมีการขยายผลมาจนถึงปัจจุบัน

ความหมายและความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้ง หากจะนิยามความหมายของคำว่าคุณธรรมคือเป็นความดีของมนุษย์ที่ถูกอบรมปลูกฝังขึ้นจนหยั่งรากลึกอยู่ในจิตใจ คนที่มีคุณธรรมจะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี เช่น ความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ กตัญญู รู้จักผิดชอบชั่วดี ละอายต่อการกระทำความชั่ว พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (Royal Society of Thailand, 1995) ให้ความหมายว่า "คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี" Phra Dhammapitaka (P.A. Yotto) (1997) ให้ความหมายว่าคุณธรรมเป็นภาพของจิตใจ กล่าวคือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ (Wattanachai, 2014) และ Office of the National Culture Commission (2008) เป็นความดีที่สูงสุดอันเกิดจากเจตจำนงและการปลูกฝังที่ดี เป็นข้อปฏิบัติของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับศีล ขนบธรรมเนียม Buddhadasa Bhikku (1962) ให้ความหมายว่า คำที่มีอยู่ในแต่ละสิ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้าย ก็เรียกว่า "คุณ" ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย 4 อย่าง คือ (1) ธรรมะ คือ ธรรมชาติ (2) ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เราไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ (3) ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ และ (4) ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้มันอย่างถูกต้อง

คุณธรรมจึงเป็นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรให้ความสำคัญและทำให้เกิดขึ้นต่อตนเองเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคม และควรส่งเสริมให้กับเด็กและเยาวชนที่จะต้องก้าวไปเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต รวมทั้งเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิตต่อส่วนรวม และสามารถลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

จากงานวิจัยของ Chuenjaijit (2018) การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโครงการโรงเรียน

คุณธรรมในอำเภอเมืองจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความรับผิดชอบ ด้านอุดมการณ์คุณธรรม และด้านความพอเพียง ตามลำดับ ส่วนแนวทางการบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สรุปผลได้ดังนี้ ด้านความพอเพียง น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันของครูโดยการจัดอบรมหรือถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์ สร้างความตระหนักให้ครูจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เริ่มจากการบันทึกรายได้ กำหนดรายจ่ายในแต่ละเดือน และบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ติดตามและประเมินผล ด้านความรับผิดชอบ ใช้กระบวนการ PDCA คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) มาช่วยในการทำงานของครู มอบหมายงานให้ชัดเจน และเหมาะสมกับคนที่ได้รับการที่ครูได้ทำงานที่ถนัดกับความสามารถของตนเองจะช่วยให้การทำงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้านอุดมการณ์คุณธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมให้กับครูโดยคัดเลือกครูรุ่นพี่ที่มีอุดมการณ์คุณธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรหรือสามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรได้มาเป็นตัวอย่างให้กับครูรุ่นน้องปลูกฝังคุณธรรมให้กับครูโดยเริ่มจากความพอเพียง เพราะหากครูไม่ต้องวิตกกังวลกับภาระทางการเงิน ครูก็จะมีเวลาคิดเรื่องอื่น และสามารถปฏิบัติตนบนพื้นฐานคุณธรรมด้านอื่นได้ตามมา Khunbut (2019) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จเงินนาवासเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า 5 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย (1) การจัดทำสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (2) การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน (3) การจัดการเรียนการสอนของครู (4) การเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน (5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบความคิดการวิจัยและแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล ที่สังเคราะห์ได้จากแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตลอดจนผลการวิจัยทางการศึกษาเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความต้องการในการกำหนดทิศทางเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณภาพนักเรียน อันเป็นความประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาครูและบุคลากร นักเรียน และโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่งจะส่งผลให้การดำรงชีวิตของบุคคลมีความสุขในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับ Ministry of Education (2008) ได้กล่าวว่า ในการเสริมสร้างคุณธรรมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน ตลอดจนความร่วมมือกับชุมชน ตามนโยบายโรงเรียนคุณธรรมจึงถือเป็นเสน่ห์ของโครงการนี้ เพราะที่ผ่านมามีโรงเรียนกว่า 200 แห่ง ได้นำรูปแบบโรงเรียนคุณธรรมไปใช้และประสบความสำเร็จ กล่าวคือ นอกจากจะทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนดีขึ้นแล้วยังทำให้ผลการเรียนยังดีขึ้นอีกด้วย โดยสังเกตได้จากผลการจัดอันดับคะแนนการสอบ O-NET ที่ดีขึ้น และจำนวนนักเรียนที่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น ที่สำคัญส่งผลให้นักเรียนเป็นคนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีความสุขในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsri and Inrak (2019) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยัมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตามนิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย บ้านโป่งที่ 3 มีรายละเอียดรายด้าน ดังนี้ (2.1) ด้านการวางแผน

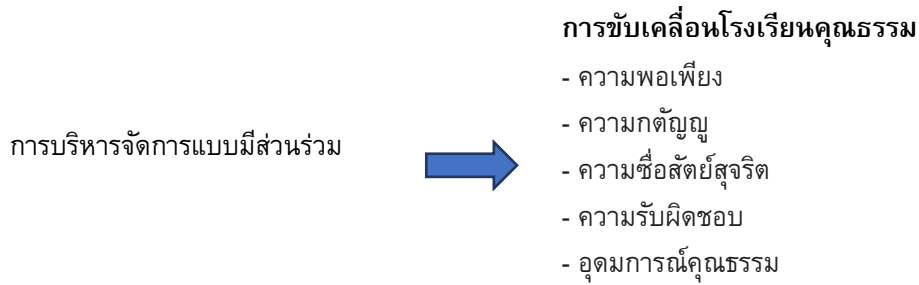
งานคุณธรรม คือ ร่วมดำเนินการ SWOT analysis และให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประชุมระดมสมองใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานคุณธรรม (2.2) ด้านการสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน ปฏิบัติตนตามแนวทางของคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และ ร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมิน ใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างมีทิศทาง (2.3) ด้านการกำหนดการติดตามนิเทศงาน คือ ให้คำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร และแนะนำส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรม/กิจกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน (2.4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน คือ กำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Sukkasi and Prasertsak (2017) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าด้านความขยัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ด้านความประหยัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) ด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ด้านความสุภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ด้านความสะอาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ด้านความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) ด้านความมีน้ำใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

งานวิจัยต่างประเทศ

Safder and Hussain Ch (2018) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมในโรงเรียนกับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมในโรงเรียนกับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัศึกษามีตัวแปรที่สำคัญ คือ คุณธรรมในครูมีผลต่อคุณธรรมในนักเรียน โดยพื้นที่ในเมืองและชนบทมีระดับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนที่เท่ากัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากความร่วมมือต้องเริ่มจากผู้บริหาร ต้องมีการวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตามนิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ก่อนจะลงปฏิบัติกับนักเรียน เช่น ปลูกฝังการรักองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรม ใน 5 ด้าน คือด้านความกตัญญู ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ และด้านความพอเพียง และต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน รวมทั้ง ส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 8 ประการ คือ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้ (5) อยู่อย่างพอเพียง (6) มุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทย (8) มีจิตสาธารณะ และของมูลนิธิยุวพัฒน์ มีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) เป็นกระบวนการที่ต้องทำทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) และผู้มีส่วนได้เสีย (2) ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก (3) โรงเรียนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และ (4) โรงเรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods research) เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา นนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน โดยใช้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือครูที่ดูแลห้องเรียนคุณธรรมนำโครงการโรงเรียนคุณธรรมลงสู่ห้องเรียนจำนวน 1085 คน กำหนดการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morganกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 285 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (baseline study) เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เลือกมาเพื่อทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. และศึกษาผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 2 ได้แก่ ครูและผู้บริหารที่มีส่วนในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา นนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน โดยใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย จำนวน 285 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสนับสนุนเพิ่มเติมข้อเสนอแนะ ยืนยันผลทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. จำนวน 5 คน คุณสมบัติเป็นผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ จำนวน 2 ชุด ดังนี้

เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามระดับในการปฏิบัติงานในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. และผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ต้นนโยบาย สพฐ. คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการนำผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู เครื่องมือนี้ใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ของ Likert โดยแบบสอบถามได้ผ่านการประเมิน ค่าความเที่ยงตรง (IOC) ได้ค่า 1.00 และหาค่าแอลฟา ความเชื่อมั่น ของ Cronbach โดยทดลองกับกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมภายใต้ต้นนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 30 คนได้ค่า 0.963

เครื่องมือที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการนำผลจากการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้นโยบาย สพฐ. และผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้นโยบาย สพฐ. มาใช้เป็นกรอบในการออกแบบ แบบสัมภาษณ์ ค่าความเที่ยงตรง (IOC) ได้ค่า 1.00 ตลอดจนรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในภาพรวม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบสอบถามระดับในการปฏิบัติงานในรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ นโยบาย สพฐ. และผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ นโยบาย สพฐ. ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 ชุด เป็นรูปแบบออนไลน์ Google Form จัดส่งในกลุ่มไลน์คณะทำงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา นนทบุรี

2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นรูปแบบออนไลน์ Google form จัดส่งในไลน์ส่วนตัวผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณตามลำดับ คือ วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามระดับการปฏิบัติ ด้วยตารางแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลใน ส่วนความคิดเห็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรม ด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

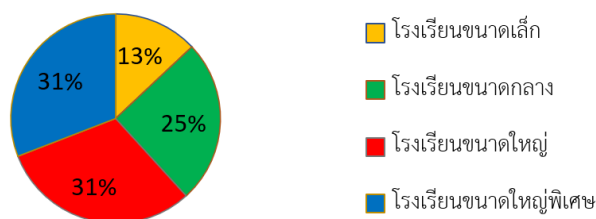
2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์ผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้ นโยบาย สพฐ.

สรุปผลการวิจัย

1. จากผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครู และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 37 คนคิดเป็นร้อยละ 12.98 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.26 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88

แบ่งเป็นครูจำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 88.77 ผู้บริหาร 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.23 สามารถแบ่งตามตำแหน่ง ดังนี้ ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 43.16 วิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 34.04 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 22.81 แบ่งตามอายุราชการได้ ดังนี้ อายุราชการน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88 อายุราชการ น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15.44 และอายุราชการ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 53.68

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามตามขนาดโรงเรียน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ตอบแบบสอบถาม		
ครู	253	88.77
ผู้บริหาร	32	11.23
วิทยฐานะผู้ตอบแบบสอบถาม		
ไม่มีวิทยฐานะ	123	43.16
วิทยฐานะชำนาญการ	97	34.04
วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ	65	22.81
อายุราชการผู้ตอบแบบสอบถาม		
อายุราชการน้อยกว่า 5 ปี	88	30.88
อายุราชการน้อยกว่า 10 ปี	44	15.44
อายุราชการ 10 ปีขึ้นไป	153	53.68

2. ผลการวิจัยความคิดเห็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนคุณธรรม พบว่า

รายการ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายในการขับเคลื่อน			
โรงเรียนคุณธรรม	4.44	0.76	มากที่สุด
ท่านนำวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายโรงเรียนคุณธรรมไปสู่การปฏิบัติจริง			
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน	4.47	0.69	มากที่สุด
สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ นักเรียน ครู มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ	4.38	0.83	มากที่สุด
ขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม	4.46	0.72	มากที่สุด
สถานศึกษามีการจัดทำโครงสร้างในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม	4.35	0.77	มากที่สุด
อย่างเป็นรูปธรรม	4.49	0.66	มากที่สุด
บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีความเชื่อ ยอมรับอัตลักษณ์	4.26	0.78	มากที่สุด
ด้านคุณธรรมของสถานศึกษา			
สถานศึกษามีการนิเทศติดตามผลการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรม			
	4.26	0.78	มากที่สุด

สถานศึกษามีการผลการปฏิบัติงานมาปรุงการดำเนินการโรงเรียน

คุณธรรม	4.30	0.71	มากที่สุด
บรรยากาศภายในสถานศึกษาของการเสริมสร้างวัฒนธรรม			
การมีส่วนร่วมให้เกิดโรงเรียนคุณธรรม	4.37	0.69	มากที่สุด
สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศ ความไว้วางใจและการยอมรับ นับถือ ซึ่งกันและกัน	4.36	0.69	มากที่สุด
สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ของทางโรงเรียน	4.28	0.69	มากที่สุด
รวม	4.38	0.73	มากที่สุด

ครูและผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 โดย 5 อันดับแรกที่มีการปฏิบัติ คือ (1) บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีความเชื่อ ยอมรับอัตลักษณ์ด้านคุณธรรมของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.49 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 (2) นำวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายโรงเรียนคุณธรรมไปสู่การปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย 4.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 (3) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ นักเรียน ครู มีส่วนร่วมในกิจกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 (4) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 และ (5) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
ด้านความพอเพียง	4.43	0.62	มาก
ด้านความกตัญญู	4.75	0.47	มากที่สุด
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.62	0.60	มากที่สุด
ด้านความรับผิดชอบ	4.61	0.53	มากที่สุด
ด้านอุดมการณ์คุณธรรม	4.64	0.53	มากที่สุด
รวม	4.61	0.55	มากที่สุด

ในด้านคุณธรรมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 เมื่อเรียงลำดับ พบว่า (1) ด้านความกตัญญู มีค่าเฉลี่ย 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 อยู่ในระดับมากที่สุด (2) ด้านอุดมการณ์คุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.64 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีค่าเฉลี่ย 4.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 4.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความพอเพียงมีค่าเฉลี่ย 4.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 อยู่ในระดับมาก

3. จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมอย่างมาก กล่าวคือ

ผู้ให้ สัมภาษณ์	ความพอเพียง	ความกตัญญู	ความซื่อสัตย์ สุจริต	ความรับผิดชอบ	อุดมการณ์ คุณธรรม	จิตอาสา
คนที่ 1	✓	✓	✓	✓	✓	
คนที่ 2	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 3	✓	✓	✓	✓	✓	
คนที่ 4	✓	✓	✓	✓	✓	
คนที่ 5	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ผลที่เกิดขึ้นในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมโดยใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม สามารถสะท้อนคุณธรรม 5 ด้าน คือ ด้านความกตัญญู ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความพอเพียง และด้านความอุดมการณ์คุณธรรม แบ่งเป็น ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ โครงการคุณธรรม ภาพยนตร์คุณธรรม ส่งผลให้นักเรียนมีความตระหนัก และมีจิตสำนึกที่ดี ในการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นักเรียนมีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และกิจกรรมอื่นๆ ผลที่เกิดขึ้นกับครู ครูมีความตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ มุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญอย่างหลากหลาย เน้นกระบวนการคิด สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่ม แบบร่วมมือ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูมีรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และนำผลไปใช้ในการพัฒนานักเรียน ครูมี กลไกในการแก้ปัญหานักเรียน โดยใช้รูปแบบโครงการคุณธรรม ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ผู้บริหารเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นกลไกการพัฒนาสถานศึกษาที่ส่งเสริมความรู้ คุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารมีระบบการกำกับติดตาม และนิเทศ ในแบบกัลยาณมิตร ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ และเป็นระบบอย่างหลากหลาย รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารจากล่างขึ้นบน ทำให้ทราบถึงลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างตรงจุด ลดช่องว่างในการทำงานระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลต่อการทำงานในทุกมิติรอบด้าน ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน โรงเรียนเรียนมีกลไก ระบบการทำงานที่เป็นรูปธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้าง ความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่การทำงานมีความชัดเจน ใช้ทรัพยากรภายในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า มีความโปร่งใสในการทำงาน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนทั้งภายในจากคณะครูและนักเรียน และภายนอกจาก จากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เกิดการยอมรับ ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของนักเรียน ผู้ปกครองมีความตระหนักใส่ใจในบุตรหลานให้ใกล้ชิดดูแลเอาใจใส่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการประสานจากทางโรงเรียน ทำให้มีรูปแบบวิธีการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมด้านลบ และการพัฒนาผล การเรียนของบุตรหลานได้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวมีความอบอุ่น ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน จากการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับชุมชน ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดีและได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม มีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีความเชื่อ ยอมรับอัตลักษณ์ด้านคุณธรรมของสถานศึกษาอันเป็นผลจากการที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ นักเรียน ครู มีส่วนร่วมในกิจกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และคุณธรรมอัตลักษณ์ และนำวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายโรงเรียนคุณธรรมไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ Songsri and Inrak (2019) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 พบว่า (1) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้โรงเรียนมีกระบวนการในการวางแผนงานคุณธรรม อาทิ ด้านการวางแผนงานคุณธรรม คือ ร่วมดำเนินการ SWOT Analysis และให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประชุมระดมสมองใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานคุณธรรม ด้านการสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน ปฏิบัติตนตามแนวทางของคุณธรรม เป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และร่วมกำหนดเกณฑ์ การประเมิน ใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างมีทิศทาง ด้านการกำหนดการติดตามนิเทศงาน คือ ให้คำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร และแนะนำส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรม/กิจกรรมมาใช้ในการพัฒนางานคุณธรรมของโรงเรียน ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน คือ กำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารตลอดจนผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม นำมาซึ่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

2. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม อย่างมากโดยแบ่งเป็นผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ และมีจิตสำนึกที่ดี ในการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นักเรียนมีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ผลที่เกิดขึ้นกับครู ครูมีความตระหนักรู้ในจรรยาบรรณวิชาชีพ มุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เน้นกระบวนการคิด สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่ม แบบร่วมมือ ครูมีรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และนำผลไปใช้ในการพัฒนานักเรียน ครูมีกลไกในการแก้ปัญหานักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ผู้บริหารเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นกลไกการพัฒนาสถานศึกษาที่ส่งเสริมความรู้ คู่คุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารมีระบบการกำกับติดตาม และนิเทศ ในแบบกัลยาณมิตร ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทำให้ทราบถึงลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างตรงจุด ลดช่องว่างในการทำงานระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลต่อการทำงานในทุกมิติรอบด้าน ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน โรงเรียนเรียนมีกลไก ระบบการทำงานที่เป็นรูปธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโครงสร้างมีความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่

การทำงานมีความชัดเจน ใช้ทรัพยากรภายในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า มีความโปร่งใสในการทำงาน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนทั้งภายในจากคณะครูและนักเรียน และภายนอกจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เกิดการยอมรับผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของนักเรียน ผู้ปกครองมีความตระหนักรู้ในบุตรหลาน ให้ใกล้ชิด การเอาใจใส่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการประสานจากทางโรงเรียน ทำให้มีรูปแบบวิธีการ ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมด้านลบ และการพัฒนาผลการเรียนของบุตรหลานได้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวมีความอบอุ่น ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน จากการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับชุมชน ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี และได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน สอดคล้องกับ Khunbut (2019) องค์กรประกอบในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีสัมฤทธิ์ผล พบว่า มี 5 องค์กรประกอบหลัก ประกอบด้วย (1) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (2) การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน (3) การจัดการเรียนการสอนของครู (4) การเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน (5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน จะส่งผลให้การดำรงชีวิตของบุคคลมีความสุขในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Ministry of Education (2008) ได้กล่าวว่า ในการเสริมสร้างคุณธรรมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน ตลอดจนความร่วมมือกับชุมชนตามนโยบายโรงเรียนคุณธรรมจึงถือเป็นเส้นหนึ่งของโครงการนี้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Safder and Hussain Ch (2018) การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากความร่วมมือต้องเริ่มจากผู้บริหาร ต้องมีการวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไก การลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตาม นิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนจะลงปฏิบัติกับนักเรียน เช่น ปลูกฝังการรักองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมใน 5 ด้าน คือด้านความกตัญญู ด้านอุดมการณ์คุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรับผิดชอบ และด้านความพอเพียง และต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน โดยมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) เป็นกระบวนการที่ต้องทำทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน) และผู้มีส่วนได้เสีย (2) ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นหลัก (3) โรงเรียนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (4) โรงเรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะงานวิจัยเพื่อการนำไปใช้

1. สถานศึกษาที่จะขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมควรเริ่มจากการสร้างการยอมรับร่วมกันในอัตลักษณ์ด้านคุณธรรมของสถานศึกษา
2. สถานศึกษาจำเป็นต้องขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึง ความเหมาะสมในการขับเคลื่อนให้ไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยืดหยุ่น
3. สถานศึกษาต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ถึงผลลัพธ์ในเชิงบวก ที่ส่งผลต่อ ครู ผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียนและชุมชน จึงจะสามารถทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังต่อยอดประโยชน์ในการขับเคลื่อนโรงเรียน โครงการต่าง ๆ ที่ต้องการความเป็นหนึ่งเดียว อาทิ โรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนสุจริต สถานศึกษาพอเพียง

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม
2. ควรพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จจากการแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม
3. ควรศึกษา ออกแบบ นวัตกรรมเชิงการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

References

- Buddhadasa Bhikku. (1962). *Ethical guidance*. Bangkok: Community Promoting Ethics. (in Thai)
- Center for Covid-19 Situation Administration. (2019). *Information on infected patients and fatalities from the Covid-19 pandemic*. <https://www.moicovid.com/20/07/2021/uncategorized/4072> (in Thai)
- Chuenjaijit, K. (2018). *Moral School Administration in Meung Rayong District of Rayong province under the Secondary Educational Service Area office 18*. Independent Study, Burapa University. (in Thai)
- Khunbut, T. (2019). The strategies of management effectively of the moral school of Banpaknum (Padernjeannavasongkroh) school, muang district, Chumphon province. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*, 10(1), 955-966. (in Thai)
- Khwankawin, N., Vehachart, R. (2021). Developing moral schools for success. *Journal of Educational Studies*, 15(1), 13-27. (in Thai)
- Ministry of Education. (2008). *Basic education core curriculum 2008*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Office of the National Culture Commission. (2008). *Culture and change*. Bangkok: Amarin Printing Group. (in Thai)
- Phra Dhammapitaka (P.A. Yotto). (1997). *Developmental or integrative education*. Bangkok: Buddhadharma Foundation. (in Thai)
- Royal Society of Thailand. (1995). *Dictionary of royal society of Thailand, B.E. 2525*. Bangkok: Aksorn Charoen Tat. (in Thai)
- Safder, M., & Hussain Ch, A. (2018). *Relationship between Moral Atmosphere of School and Moral Development of Secondary School Students*. 40(3), 43-71.
- Songsri, N., & Inrak, S. (2019). Moral School Management of Banpong 3 School Cluster, Banpong District, Ratchaburi Province. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*. 10(2), 712-724. (in Thai)
- Sukkasi, S., & Prasertsak, A. (2017). A Model for Development Basic Moral for Students in Schools. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 11(2), 133-140. (in Thai)
- Wattanachai, K. (2014). *Path to sufficiency*. Bangkok: Century. (in Thai)
- Wongsuwan, N., & Siriwan, I. (2017). The participative management. *Mahachula Academic Journal*, 4(1), 176-187. (in Thai)